

Nader onderzoek kraamverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis en gierzwaluwterritoria

In het kader van de Omgevingswet

Plangebied: Den Haag-West & Wateringse Veld, Den Haag

Opsteller(s): [REDACTED] & [REDACTED]

ecoresult
ecologisch advies en onderzoek

Nader onderzoek kraamverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis en gierzwaluwterritoria

In het kader van de Wet natuurbescherming

Colofon	
Plangebied	Den Haag-West & Wateringse Veld, Den Haag
Opsteller(s)	[REDACTED] & [REDACTED]
Datum	15-4-2025
Versienummer	01
Rapportkenmerk	ER20230451NOv01
Aantal pagina's	15
Opdrachtgever	Gemeente Den Haag
Contactpersoon	[REDACTED]
Kwaliteitscontrole	[REDACTED]
Projectleider	[REDACTED]
Wijze van citeren	[REDACTED] & [REDACTED] 2025. Nader onderzoek kraamverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis en gierzwaluwterritoria. In het kader van de Omgevingswet. Plangebied: Den Haag-West & Wateringse Veld, Den Haag . Kenmerk: ER20230451NOv01. Ecoresult B.V., Hendrik-Ido-Ambacht.
Ecoresult B.V. 078 75 184 12 info@ecoresult.nl www.ecoresult.nl	Hoofdvestiging Hendrik-Ido-Ambacht (postadres) Kringloopweg 22 3343 LR Hendrik-Ido-Ambacht Vestiging Veenendaal Lunet 2-8 3905 NW Veenendaal

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Onderzoeksvragen	4
1.3	Leeswijzer	4
2	Omschrijving plangebied	5
2.1	Algemeen	5
3	Onderzoek beschermde soorten	6
3.1	Algemeen	6
3.2	Vleermuizen	6
3.2.1	Afbakening onderzoeksmethodiek	6
3.2.2	Onderzoeksmaterialen	7
3.2.3	Verantwoording onderzoek	7
3.3	Gierzwaluw	7
3.3.1	Afbakening onderzoeksmethodiek	7
3.4	Onderzoeksmomenten	7
4	Resultaten nader onderzoek	9
4.1	Algemeen	9
4.2	Vleermuizen	11
4.2.1	Wateringse veld (2 deelgebieden)	11
4.2.2	Den Haag-West (14 deelgebieden)	11
4.3	Gierzwaluw	12
4.3.1	Wateringse veld (2 deelgebieden)	12
4.3.2	Den Haag-West (14 deelgebieden)	12
5	Conclusies en aanbevelingen	14
5.1	Conclusies	14
6	Geraadpleegde bronnen	15
6.1	Literatuur	15
6.2	Internet	15

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van gemeente Den Haag heeft Ecoresult B.V. een nader onderzoek naar kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis uitgevoerd in 16 deelgebieden in Den Haag. Tijdens dit onderzoek zijn nesten van gierzwaluwen binnen deze 16 deelgebieden meegenomen. Het onderzoek richt zich specifiek op deze deelgebieden waarvan er 2 zijn gelegen in het Wateringse Veld en de overige 14 in het westen van Den Haag (zie Figuur 1).

De gemeente Den Haag heeft de verspreiding van vleermuizen en vogels goed in beeld, enkel ontbreekt voldoende inzicht in de aanwezigheid van kraamkolonies en massawinterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis binnen het grondgebied van de gemeente Den Haag. In aanvulling hierop is gevraagd of de wijken waar gierzwaluw gebruik van maakt ook de hoeveelheid nesten of nestindicerende individuen die aanwezig zijn in kaart te brengen. Binnen de reikwijdte van het SMP beschouwt de gemeente dit niet als problematisch. Het SMP werkt met een worst-case benadering, overmitigatie en een beperkt aantal werkzaamheden per jaar in een wijk. Buiten het SMP valt echter een groot aantal "Groene energiewijken". Om de verspreiding van grote kolonies beter in beeld te krijgen heeft de gemeente Den Haag aan Ecoresult B.V. gevraagd onderzoek naar kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in deze deelgebieden te Den Haag uit te voeren en daarbij (grote) kolonies van gierzwaluw mee te nemen.

1.2 Onderzoeksvragen

In het onderzoek worden 4 onderzoeksvragen beantwoord:

1. Zijn kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aanwezig?
2. Waar bevinden de kraamverblijfplaatsen zich?
3. Wat voor structuren en type bebouwing zijn in gebruik als kraamverblijfplaats in het onderzochte gebied?
4. Zijn gierzwaluwkolonies aanwezig, waar bevinden die zich en wat is de geschatte grootte van deze kolonies?

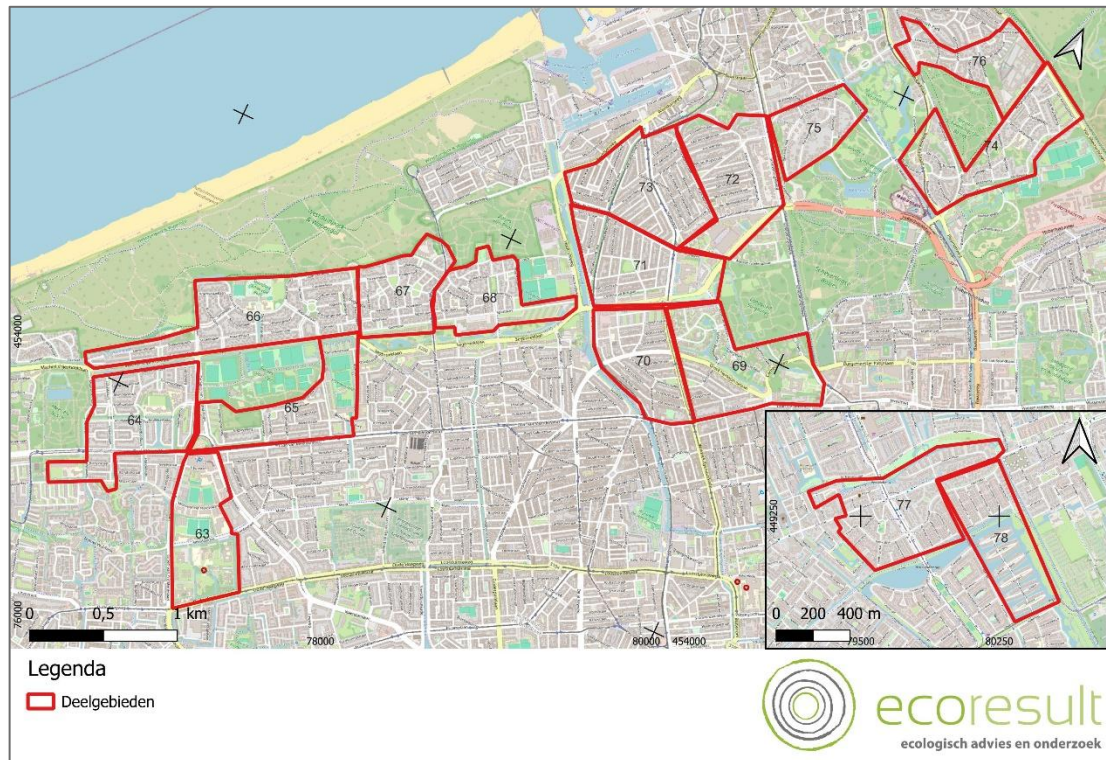
1.3 Leeswijzer

In deze rapportage worden allereerst het plangebied en de werkwijze van het onderzoek behandeld, daarna volgen de resultaten van het onderzoek. Er wordt afgesloten met de conclusies en aanbevelingen.

2 Omschrijving plangebied

2.1 Algemeen

Het onderzoeksgebied betreft meerdere wijken, grofweg verdeeld in 16 deelgebieden. Dit betreffen twee deelgebieden in het Wateringse Veld en 14 deelgebieden in het westen van Den Haag. Deze deelgebieden beslaan circa 25 hectare per deelgebied (zie Figuur 1).

Figuur 1: Deelgebieden (wijken) binnen het plangebied 16 deelgebieden, Den Haag. Kaartbron: OpenStreetMap.

3 Onderzoek beschermde soorten

3.1 Algemeen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de voor die soort(groep)en geldende standaarden. De onderzoeksperiode voor al de betreffende soorten is optimaal. De inventarisatie blijft echter een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze op een ander tijdstip wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Wet natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is hieraan dan ook invulling gegeven.

Onderzoeksgegevens zijn geregistreerd met WrnPro. Bij elk veldbezoek wordt er door elke onderzoeker een bezoek aangemaakt waarbij de weersgegevens, datum en start- en eindtijd geregistreerd worden. Per soortgroep is er een protocol beschikbaar waardoor waarnemingen via een vooraf opgestelde richtlijn op een uniforme manier kunnen worden ingevoerd. De exacte locatie kan worden aangegeven, de soort, aantal individuen, het gedrag, type verblijfplaats, sporen en een opmerking kunnen worden geregistreerd.

3.2 Vleermuizen

3.2.1 Afbakening onderzoeksmethodiek

Het onderzoek is uitgevoerd op basis van de richtlijnen uit het meest actuele Vleermuisprotocol¹.

- Uitgegaan wordt van een tijdsinterval van tenminste 20 dagen, tussen 2 bezoeken (15 mei – 15 juli).
- Voor ieder deelgebied heeft er een ochtend- en een avondbezoek plaatsgevonden. De avondonderzoeken zijn uitgevoerd gedurende 2 uur vanaf zonsondergang. De ochtendonderzoeken zijn uitgevoerd gedurende 2 uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst.
- De warmtebeeldcamera's zijn ingezet bij hoogbouw van meer dan zes verdiepingen om zwermende vleermuizen bij kraamkolonies goed in beeld te krijgen aangezien de batdetectors en loggers hier niet toereikend zijn.

De verschillende deelgebieden zijn fietsend onderzocht om in korte tijd het een deelgebied volledig in beeld te hebben en een deelgebied meermaals te doorkruisen tijdens één bezoek. In Tabel 1 en **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** is een overzicht gegeven van de onderzoeksmomenten, weersomstandigheden en betrokken ecologisch deskundigen tijdens de uitgevoerde veldonderzoeken.

Wegens de specifieke vraag en onderzoeksmethodiek zijn waargenomen gedragingen en verblijfplaatsen anders dan kraamkolonies niet vlakdekkend ingevoerd. Dit heeft met name betrekking op foeragerende en overvliegende dieren. Deze waarnemingen worden daarom niet in voorliggende rapportage behandeld.

¹ Anoniem, 2021. Vleermuisprotocol 2021. Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging

3.2.2 Onderzoeksmaterialen

Bij onderzoek naar vleermuizen zijn onderzoekers bij elk onderzoek uitgerust met:

- Batdetectors (Pettersson D240X)
- Batloggers (M en/of M2)
- Opnameapparatuur voor de batdetector (Edirol),
- Warmtebeeldcamera (Pulsar XP28 en/of Pulsar XP38 en/of FLIR Scion OTM255)
- Verrekijker met 10x42 vergroting,
- Zaklamp.

3.2.3 Verantwoording onderzoek

Kraamverblijfplaatsen zijn verblijfplaatsen waar vrouwtjes hun jongen ter wereld brengen en hun jongen gedurende enkele weken zogen. Kraamverblijfplaatsen bestaan doorgaans uit enkele tientallen tot enkele honderden individuen. De jongen moeten voortdurend worden gezoogd, daarom keren lacterende vrouwtjes in het kraamseizoen (half mei tot uiterlijk half juli) gedurende de nacht, vanaf gemiddeld een half uur na uitvliegen, regelmatig terug om de jongen te zogen. In het Soortenmanagementplan (SMP) wordt uitgegaan van de aanwezigheid van 26 tot 30 kraamkolonies van gewone dwergvleermuis binnen het grondgebied van Den Haag.

3.3 Gierzwaluw

3.3.1 Afbakening onderzoeksmethodiek

Het onderzoek is als volgt uitgevoerd.

- Er is per deelgebied tenminste één veldbezoek uitgevoerd in de maand juni.
- Elk deelgebied is vanaf tenminste één uur voor zonsondergang tot een half uur na zonsondergang onderzocht op door de straten gierende gierzwaluwen.
- Elke groep gierende gierzwaluwen werd tijdens de veldbezoeken geregistreerd.

De verschillende deelgebieden zijn fietsend onderzocht om in korte tijd het plangebied volledig in beeld te hebben en het plangebied meermaals te doorkruisen tijdens één bezoek. In Tabel 1 is een overzicht gegeven van de onderzoeksmomenten, gecombineerd met de vleermuisonderzoeken. In de tabel staan de weersomstandigheden en het aantal ecologische deskundigen per bezoek tijdens de uitgevoerde veldonderzoeken. Alle onderzoeken zijn uitgevoerd met gunstig weer. Dus zonder neerslag.

Wegens de specifieke vraag en onderzoeksmethodiek zijn waargenomen gedragingen en verblijfplaatsen anders dan nesten en groepen gierende dieren niet vlakdekkend ingevoerd. Dit heeft met name betrekking op foeragerende en overvliegende dieren. Deze waarnemingen worden daarom niet in voorliggende rapportage behandeld.

3.4 Onderzoeksmomenten

In Tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de onderzoeksmomenten, weersomstandigheden en betrokken ecologisch deskundigen tijdens de uitgevoerde veldonderzoeken. De veldbezoeken voor vleermuizen zijn uitgevoerd onder goede weersomstandigheden.

Tabel 1: Ronde 1 onderzoeksmomenten, onderzoekers en weergegevens t.b.v. onderzoek kraamverblijfplaatsen en gierzwaluw per deelgebied.

Deelgebied	Datum	Zonsondergang	Moment	Onderzoekers	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft)
Deelgebied 63	02-06-2024	21:55	20:30 – 00:55		13	N3
Deelgebied 64*	02-06-2024	21:55	20:30 – 01:00		13	N3
Deelgebied 65	03-06-2024	21:54	20:53 – 01:13		16	W2
Deelgebied 66	05-06-2024	21:58	20:55 – 00:57		13	ZW1
Deelgebied 67	05-06-2024	21:58	21:00 – 01:20		13	ZW1
Deelgebied 68	05-06-2024	21:58	20:57 – 00:59		13	ZW1
Deelgebied 69	12-06-2024	22:04	20:30 – 01:02		12	NW2
Deelgebied 70	19-06-2024	22:07	21:02 – 01:00		15	N3
Deelgebied 71	12-06-2024	22:04	20:30 – 01:00		12	NW2
Deelgebied 72	19-06-2024	22:09	22:09 – 00:45		14	N3
Deelgebied 73	12-06-2024	22:04	20:56 – 01:14		12	NW2
Deelgebied 74	25-06-2024	22:09	20:30 – 01:45		25	N2
Deelgebied 75	14-06-2024	22:06	20:51 – 01:00		15	Z3
Deelgebied 76	14-06-2024	22:06	22:00 – 01:00		15	Z3
Deelgebied 77	20-06-2024	22:07	21:00 – 00:40		17	N3
Deelgebied 78	20-06-2024	22:07	20:30 – 01:00		17	N3

Tabel 2: Ronde 2 onderzoeksmomenten, onderzoekers en weergegevens t.b.v. onderzoek kraamverblijfplaatsen per deelgebied.

Deelgebied	Datum	Zonsondergang	Moment	Onderzoekers	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft)
Deelgebied 63	26-06-2024	22:07	21:07 – 01:49		28	O2
Deelgebied 64	04-07-2024	22:07	22:00 – 01:00		16	ZW5
Deelgebied 65	02-07-2024	22:06	22:01 – 01:45		16	NW2
Deelgebied 66	08-07-2024	22:02	21:53 – 01:07		17	NO3
Deelgebied 67	04-07-2024	22:04	22:02 – 00:10		16	ZW4
Deelgebied 68	04-07-2024	22:04	22:02 – 00:32		16	ZW4
Deelgebied 69	08-07-2024	22:03	21:03 – 01:03		16	NO1
Deelgebied 70	02-07-2024	22:06	21:05 – 01:05		16	NW2
Deelgebied 71	07-07-2024	22:05	22:05 – 01:00		13	Z2
Deelgebied 72	10-07-2024	22:01	21:53 – 01:01		18	ZW4
Deelgebied 73	09-07-2024	22:04	22:04 – 00:54		18	ZO2
Deelgebied 74	09-07-2024	22:04	22:04 – 00:45		18	ZO2
Deelgebied 75	13-07-2024	21:55	21:13 – 01:00		17	ZW1
Deelgebied 76	13-07-2024	21:55	21:13 – 00:16		17	ZW1
Deelgebied 77	10-07-2024	22:01	21:07 – 00:59		18	ZW4
Deelgebied 78	15-07-2024	21:56	21:56 – 01:14		19	NO2

4 Resultaten nader onderzoek

4.1 Algemeen

Tijdens alle veldbezoeken in het kader van het vleermuisonderzoek zijn er 2 kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen zie Figuur 2 en Figuur 3.

Figuur 2: Waargenomen kraamverblijfplaatsen en overige waarnemingen van gewone dwergvleermuis tijdens de onderzoeken. Kaartbron: OpenStreetMap.

Figuur 3: Waarnemingen van gewone dwergvleermuis tijdens de onderzoeken in deelgebied 77 en deelgebied 78. Kaartbron: OpenStreetMap.

Figuur 4: Locatie van de kraamverblijfplaats in deelgebied 66. Kaartbron: OpenStreetMap.

Figuur 5: Locatie van de kraamverblijfplaats in deelgebied 74. Kaartbron: OpenStreetMap.

In Figuur 4 en Figuur 5 staan de verschillende locaties met zwermgedrag weergegeven alsmede een korte omschrijving van de locatie en het aantal zwermende dieren. Het aantal zwermende dieren is gebaseerd op het hoogste aantal aangetroffen dieren wat gelijktijdig aanwezig was bij de gevel. Dit betreft een momentopname. Het aantal aangetroffen zwermers verschilt sterk per locatie, per bezoek en per tijdvak. Ook het aantal zwermende dieren varieert per ronde.

4.2 Vleermuizen

4.2.1 Wateringse veld (2 deelgebieden)

Binnen de deelgebieden 77 en 78 binnen het Wateringse Veld zijn geen kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen gedurende het onderzoek.

4.2.2 Den Haag-West (14 deelgebieden)

Binnen de deelgebieden van Den Haag-west zijn 2 kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen. De kraamverblijfplaats in deelgebied 66 bevindt zich in de zuidgevel van een spouwmuur in een woningcomplex aan de Zandzeggelaan 3 t/m 15. De kraamverblijfplaats werd op 9-7-2024 gevonden tijdens een avondbezoek. Er werden gelijktijdig ruim 10 zwermende exemplaren waargenomen. De kraamverblijfplaats in deelgebied 74 bevindt zich in de spouwmuur aan de zuidoostgevel van een woningcomplex gelegen aan de Badhuisweg 119 t/m 133A. Deze locatie werd gevonden tijdens een avondbezoek op 26-6-2024.

Tabel 3: De locaties van de aangetroffen kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis binnen de onderzochte deelgebieden in Den Haag.

Deelgebied	Adres	Aantal	Opmerking
74	Badhuisweg 119 t/m 133A	Min. 10	Zuidoostgevel in spouwmuur.
66	Zandzeggelaan 3 t/m 15	Min. 10	Zuidgevel in spouwmuur

4.3 Gierzwaluw

4.3.1 Wateringse veld (2 deelgebieden)

Ter plaatse van het Waterpark, net ten westen van deelgebied 77 werd op 10 juli 2024 een groep van circa 20 gierende gierzwaluwen waargenomen. Zie Tabel 4. In deelgebied 78 zijn geen gierzwaluwen waargenomen. Zie Tabel 4

4.3.2 Den Haag-West (14 deelgebieden)

Binnen de deelgebieden van Den Haag-west zijn 23 waarnemingen van nesten en nestindicatief gedrag waargenomen, met in totaal tenminste 143 dieren. Zie Tabel 4

Per deelgebied betrof dit:

- Deelgebied 63: 1 waarneming met in totaal 3 dieren.
- Deelgebied 65: 4 waarnemingen met in totaal 17 dieren.
- Deelgebied 66: 5 waarnemingen met in totaal 44 dieren.
- Deelgebied 67: 2 waarnemingen met in totaal 2 nesten.
- Deelgebied 70: 8 waarnemingen met in totaal 45 dieren.
- Deelgebied 71: 3 waarnemingen met minstens 14 dieren.

In de overige deelgebieden zijn geen gierzwaluwen waargenomen.

Tabel 4: De locaties van de aangetroffen groepen gierzwaluwen binnen de deelgebieden in Den Haag.

Deelgebied	Adres	Aantal	Opmerking
63	Mgr. Nolenslaan	3	Foeragerend boven waterpartij, om vervolgens in zuidwestelijke richting naar de nesten te vliegen (dgb 19?).
3	Tomatenstraat	18	Gierend door de straat
65	Ereprijsweg	5	Gierend door de straten en tuinen
65	Hyacinthweg t.h.v. 82	9	Gierend door de straat
65	Hyacinthweg 47a	1	Bezete nest kopgevel noord
65	Hyacinthweg 23/25	2	Gierend tussen deze woningen
66	Tortellaan	10	Laag gierend rondom de flats
66	Laan van Poot/Spotvogellaan	10	Foeragerend en laag gierend.
66	Fuutlaan t.h.v. 10	2	Laag scherend langs de woningen
66	Tuinfluitlaan	20	Boven de wijk
66	Tuinfluitlaan nabij 8/10	2	Nestindicatief gedrag bij deze woningen
67	Pauwenlaan 28	1	Bezete nest
67	Pauwenlaan 24	1	Bezete nest
70	Laan van Meerdervoort 189	5	Bezete nest (5 stuks), kopse kant onder witte daklijst, mogelijk ook nesten achterzijde
70	Obrechtstraat 6	1	Bezete nest, onder dakrand
70	2 ^e Schuytstraat 164	1	Bezete nest
70	2 ^e Schuytstraat t.h.v. 164	6	Gierend door de straat
70	Sweelinckplein 53	2	Bezete nest, wit boeibord 2 ^e verdieping. Mogelijk meerdere nesten
70	Park Sweelinckplein	6	Foeragerend bij parkje
70	2 ^e Sweelinckstraat/2 ^e Schuytstraat	10	Foeragerend
70	Nicolastraat	14	Foeragerend
71	A. Heinsiusstraat nabij 63/64	2	Gierend, nest in omgeving van dit adres
71	Geheel deelgebied	10	Individuele dieren die gebied invlogen en niet vertrokken
71	Van Slingelandtlaan/F. Hendriklaan	>2	Meerdere nesten aan binnentuinzijde
77	Waterpark	20	Gierend boven park, net ten westen van Deelgebied 77

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

In opdracht van gemeente Den Haag heeft Ecoresult B.V. een onderzoek uitgevoerd naar kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en gierzwaluwkolonies in 16 deelgebieden in Den Haag. Dit betreft 2 deelgebieden in Weteringse Veld en 14 deelgebieden in Den Haag-West. Het onderzoek is uitgevoerd conform het vooraf opgestelde plan van aanpak².

De voornaamste conclusies zijn:

- Binnen het plangebied zijn 2 kraamverblijfplaatsen zwermlocaties met in totaal minstens 20 gewone dwergvleermuizen aangetroffen. \
- In 7 deelgebieden werden in totaal 163 gierzwaluwen waargenomen in 24 waarnemingen van kolonies of nestindicatieve waarnemingen.

² Van Meurs, 2020

6 Geraadpleegde bronnen

6.1 Literatuur

- Anoniem, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. BIJ12
- Anoniem, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis. BIJ12
- Anoniem, 2021. Vleermuisprotocol 2021. Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging
- Klasberg, M. & I. Bajjens, 2018. SMP Gebouwbewonende soorten Den Haag. Gebiedsbescherming van gebouwbewonende fauna bij onderhoud, renovatie en sloop van woningen en gebouwen. Arcadis Nederland B.V., Maastricht.
- Meurs, F.A. van, 2020. Plan van Aanpak. Aanvullen onderzoek kraam- en massawinterverblijfplaatsen Den Haag. NER20200528v01, Ecoresult B.V., Alblasterdam
- Veen, K.J. van, 2021. Nader onderzoek Massawinterverblijfplaatsen Den Haag. In het kader van de Wet natuurbescherming. Plangebied: Den Haag. Kenmerk: ER20201011v02. Ecoresult B.V., Alblasterdam

6.2 Internet

- Publieke Dienstverlening Op Kaart (PDOK) - <https://www.pdok.nl/>